

DEMOKRACIJA

Leto VI. - Štev. 3

Trst - Gorica 18. januarja 1952

Izhaja vsak petek

Brezglavost

Usoda vsake politike, ki se ne ravnja po določenih načelih, je, da se končno zaplete v lastne mreže. Lowljenje na levo in na desno, cik-cakasta pot, ki ne gre za tem, da bi nekaj uresničila, temveč za to, da ne bi prav nič napravila, konča s tem, da njen tvorec pozabi, kod vse že teče vrv, ki jo pušča za seboj in se končno ob njej tudi sam spodtakne.

Ta primera nam je prišla na misel ob najnovejšem znanstvenem delu: Zvezniški vojaški upravi ni manj kakor da si protipravnno prilasta zastavo tržaške občine, da tega on ne more več trpeti in da jo je zato snel z občinske palače. Tako smo se znašli pred zanimivo sliko: na istem trgu se gledata dve lepi palači. Na palači predsedstva področja vira tržaška zastava, v občinski palači pa stoji uporni, ne več voljen, temveč od ZVU imenovan župan, ki se poživlja na ukazu in načela nadrejenih oblastev, in kriči, da so mu zastavo ukradli. Pri tem pa ni prizanesel niti tistemu generalu Aireyu, katerega mora biti hvalježen za to, da se je sploh lahko tako razšopiril. V zahvalo za vse mleko, ki ga je spil z njegovih prsi, ga je pil: očita mu, da je ukaz št. 1, s katerim je general predpisal po mirovni pogodbi predvideno zastavo, navadna nezakonitost, ali kar je isto, nasilje.

O dogodku samem poročamo na drugem mestu. Toda nepravilno bi bilo, če bi videli v tem samo malo pomembno kronistično zanimivost.

Stvar ima svoje globoke korenine in velik pomen ter je posebno značilna kot logičen sad krajevnih politike Zavezniške vojske uprave, na katere napake smo tudi v našem listu neprestano zamen opozorjali. Mi smo sicer že vajeni na neverjetna protislovja in nesmisle, za katere vsakdo ve, a se odgovorni doslej niso prav nič zganili, da o njih odpravili. Svobodno tržaško ozemlje ima n. pr. zakonito, čeprav samočasno priznane slovenske sole, toda vključno temu je njegovim prebivalcem pod kaznijo prepovedano, da bi se pred sodišči posluževali slovenskega jezika! Mnogo starih Tržčanov, potomcev mnogih tržaških rodbin je moralo zaradi fašističnega terorja zapustiti med obema vojnama tukajšnje ozemlje. In ko so se po zmagi nad fašizmom povrnil v svoj rojstni kraj, za katerim so vedno hrepeneli, jih prišli obravnavajo kot nezahelene tujce, odkar jim državljanstvo in politične pravice, odkar jim deželne knjižice in zaposlitvena dovoljenja. Kje v Evropi se danes, šest let po vojni, lahko postavljajo s podobnimi rekordi?

Tem in podobnim vrhunskim uspehom se pridružuje sedaj še primer tržaške občine in njene občinske uprave. Zupan enostavno ne priznava ukazov najvišje oblasti našega ozemlja, ne čaka, da bi dosegel pravno uveljavljanje svojih zahtev, temveč si kar sam kroji pravico po svoji glavi. Oblasť pa to gleda in molči...

Zupan proglašuje stanje, ki je trajalo že štiri leta kar na lepem za neveljavno, izjavlja, da je svedočno podpisana mirovna pogodba preklicana z enostavno teatralno izjavo francoskega zunanjega ministra z balkona turinskega dvorca, in nadrejeni se še vedno niso vprašali, kako lahko še zaupajo resno delo uprave mestnega gospodarstva človeku, ki postavlja kar sam novu, tako svojeverstna in originalna tolmačenja mednarodnega prava.

Vključ vsem dosedanjim izkustvom in upoštevajoč vse nesmisle, ki smo jih že doslej doživeli in trpeli, je pač ta zadnji dohodek vse kakor se posekal prejšnje. Če bo Zavezniška vojska uprava tudi tukaj kapitalizirala pred krivico irendentistično kliko, ki jo je sama jeseni rešila pred sodbu tržaškega prebivalstva, potem res ne bomo vedeli več, kaj je zakon in kaj je pravo. Kar se dogaja, je vendar brezglavost; hierarhijska oblast je postavljena na glavo! Primer je tako težak, da bi si pred njim kdor koli zamen zatiskal oči.

Naloga odgovornih činiteljev zavezniške politike je, da potegnje zaključke in poduzamejo ukrepe, saj ne gre več za naš, temveč za njihovo lastni ugled in za celo spoštovanje pravnega reda na ozemlju, za katerega odgovarjajo.

Nastop župana Bartolija proti državni zastavi STO-ja

Svetovalci SNL in Fronte neodvisnosti zapustili mestno zbornico

Na seji tržaškega občinskega sveta dne 15. januarja je prišlo do dalekosežnega političnega dogodka.

Vsem je znano, da je tržaška občinska zastava — starodavna bela helebarda na rdečem polju. Ta zastava je postala v smislu mirovne pogodbe z Italijo tudi državna zastava Svobodnega tržaškega ozemlja. Od 15. septembra 1947 plapolala zastava na mejih STO-ja in na vseh državnih poslopih in tržaške ladje plujejo pod njo v daljni svet. Tako je bila zgodovinska zastava največjega mesta STO-ja povzdignjena v državno zastavo vsega Ozemlja.

Pred ustanovitvijo STO-ja in po tej ustanovitvi se je tržaška občinska zastava vedno izobešala na mestni palači na Glavnem trgu. Toda že kakih deset dni je ta zastava z mestne palače izginila, ne da bi bilo za to odstranitve naveden s strani župana kak razlog. Zato je na občinski seji 15. januarja svetovalec dr. Gianpiccoli (Fronta neodvisnosti) vprašal župana, zakaj ne plapolata več občinska zastava z občinske palače. Zupan Bartoli, ki je bil očitno pripravljen na to vprašanje, je v odgovor prebral pisano izjavo, v kateri je bilo med drugim približno rečeno: Starodavna zastava tržaške občine je nedotakljiva in nikdo nima pravice, upravljal jo, kot samo tržaška občina. Toda zgodilo se je, da se ta zastava zlorablja s strani vojske uprave, ki jo izobešajo pod jasnimi plospji in celo na ladjah. Vojska uprava kot okupacijska oblast nima nobene pravice do uporabe tržaške zastave. Stalni tržaški statut, ki je kot VII. priloga k mirovni pogodbi »dikta« z Italijo določil tržaško občinsko zastavo za državno zastavo STO-ja ni še stopil v veljavo. In zato je ukaz generala Aireya št. 1 od 16. septembra 1947, ki določa tržaško obč. zastavo za no zastavo STO-ja, ni še stopil v nit in uporaba tržaške obč. zastave s strani vojske uprave prava zloraba. Da se protestira proti taki uporabi je župan ukazal, naj se obč. zastava več ne izobeša. Zupan Bartoli je še dodal, da bi morala vsi obč. mestni zastavi tudi italijanska zastava, da pa je to bilo prepovedano. Zato, dokler ne bo določeno izobešati poleg občinske tudi italijanske tricolora, bo dal izobešiti občinsko zastavo le ob redkih velikih slovesnostih.

Dr. Gianpiccoli je izjavil, da je tedaj odstranitev občinske zastave političnega značaja, da so razlogi, iz katerih je bila zastava odstranjena, nezdružljivi z načeli njegove stranke Fronte neodvisnosti za STO. Zato ne morejo občinski svetovalci njegove skupine več sedeti v takem mestnem svetu. Nato so dr. Gianpiccoli, Renato Godin in gospa Menassé zapustili dvorano. Oglasil se je k besedi obč. svet.

Tudi danes zastavlja tržaško vprašanje odnošaje med Jugoslavijo in Italijo, dveh držav, ki se kljub vsem političnim nesoglasjem koristno dopolnjujeta na gospodarskem polju.

Pravilno piše Edwards, da je Trst pripadal Italiji za zelo kratko dobo (1918-1943) med obema svetovnima

»Slovenske narodne list« dr. J. Agneletto. Naglasil je, da je tolmačenje mirovne pogodbe in priloge VI. s strani župana pogrešno in samovoljno. Zavezniška vojska uprava ima kot začasna zaupna upraviteljica STO-ja pravico, ki ji jo daje čl. 2 provizorijne statuta k mirovni pogodbi, da takoj uveljavi vse one določbe stalnega statuta, ki so uporabljive. In taka določba je tudi ona o državni zastavi. Zato je odstranitev obč. zastave z mestne hiše iz protesta proti uporabi te zastave kot državne zastave STO-ja protizakonit čin, ki grobo krši neodvisnost STO-ja in mirovno pogodbo z Italijo. Dr. Agneletto je še dodal, da ima vtis, da se je po štirih letih, odkar je bilo ustanovljeno STO, odstranila občinska zastava z mestne hiše pod vplivom mo-

vega zakona italijanske republike, ki zabranjuje izobešanje obč. zastav brez italijanske državne tricolora. To postopanje župana in vešine, katerega ga podpira, ki po tolikih letih celo zanika državno zastavo in protestira proti temu najvidnejšemu simbolu STO-ja, nosi na sebi znak samovolje in nezakonitosti. Zato ne more več sodelovati v takem mestnem svetu.

Dr. Agneletto je nato zapustil v znak protesta mestno zbornico. In kominformisti? Oni niso niti odprli ust v obrambo zastave STO-ja!!!

Tako so zapustili tržaški občinski svet — dr. Stocca od »Blocco Tristino« je že poprej izstopil — vse italijanske in slovenske politične skupine, ki so za brezpogojno ohranitev STO-ja.

»Eno od najbažnejših vprašanj, ki nam jih je zapustila druga svetovna vojna in ki še vedno ni rešeno, je položaj Trsta. V bistvu je to vprašanje temeljnega zveza: političnih, narodnostnih, gospodarskih in strateških. Najnovejša izjava italijanskega vladnega predsednika in jugoslovanskega zunanjega ministra dokazuje, da sta postali sprti stranki, ki stremita po mestu, sedaj bolj pripravljeni, da se pogajata za primerno rešitev. Gospod Edwards, ki je bil več let dopisnik v Vzhodni Evropi, analizira v naslednjem članku bistvo tržaškega vprašanja.»

S tem uvodom nam predstavlja uredništvo znane angleške zemljepisne revije »The Geographical Magazine« (Januar 1952) Lovetta F. Edwardsa, bivšega člana mednarodne razmejitvene komisije med Jugoslavijo in Italijo in avtorja tega važnega prispevka k objektivni presoji tržaškega vprašanja.

Lovett F. Edwards najprej ugotavlja, da je že takoj po prvi svetovni vojni, ko je deloval v Beogradu, mogel ugotoviti veliko zanimanje jugoslovanskega ljudstva za Trst, kar je prihajalo čisto do izraza pri raznih javnih manifestacijah ob vzlikanju: »Živeti damo, Trst ne damo!« Pisec trdi, da je bilo navdušenje ljudskih množic pri takih demonstracijah veliko, čeprav so bile manifestacije organizirane v skladu z vladnimi političnimi načrti.

Tudi danes zastavlja tržaško vprašanje odnošaje med Jugoslavijo in Italijo, dveh držav, ki se kljub vsem političnim nesoglasjem koristno dopolnjujeta na gospodarskem polju.

Pravilno piše Edwards, da je Trst pripadal Italiji za zelo kratko dobo (1918-1943) med obema svetovnima

vojnama in da je mesto vso svojo dolgo zgodovinsko razvojno dobo preživelo s skoro samostojnim statusom pod domačo gospodsko upravo ali v ovisu haabsburške monarhije. Obe narodnosti, Slovenci in Italijani, zavezoje Trst s temami razlogi. Spor okoli Trsta temelji na narodnostnih, deloma na gospodarskih in strateških in pretežno na čustvenih razlogih.

Vazno je dejstvo, da leži Trst na skrajni severni očki Sredozemskega morja, in sicer na Jadranu, ki je po tržaški lukni tesno spojen s Srednjo Evropo. Trst je tudi po svoji znanosti nekaj vmesnega med italijanskim in avstrijskim mestom. Za časa Avstrije je bil Trst največja luka za Srednjo Evropo in zdaj se, da bo Trst zopet mogel dojeti do svojo nekdanjo vodilno vlogo v srednjeevropskem gospodarskem življenju, čeprav bi sedanja hladna vojna odložila za daljša rešitev tržaškega vprašanja.

Za časa Avstrije so uvedli v Trstu italijansko kot splošni obsevalni jezik. Razen tega je avstrijska politika opogumljala italijansko celo v Istri in Dalmaciji, kjer je dejansko prebivalstvo izključno slovenskega rodu.

Trst je postal sčasoma važno mednarodno tržišče: še danes je v Trstu mnogo starih rodbin srbskega, grškega, židovskega ali armenskega porekla, in če vprašate pripadnike teh družin za njihovo narodnost, ti bodo enostavno odgovorili, da so Tržčani (»Sono Tristino«). Fasizem se je trudil, da bi izkoreninil ta lokalni tržaški patriotizem, vendar zaman.

Po vojni je bilo določeno, da bo Trst užival samostojnost pod mednarodnim nadzorom. To se doslej ni moglo izvesti zaradi nesporazumov med velikimi zavezniki: Trst je še vedno pod angloameriško vojaško upravo, medtem ko spada B. področje, to je večina tržaškega ozemlja pod jugoslovansko upravo iz narodnostnih razlogov.

Zanimiv je Edwardsov prikaz o tesni medsebojni povezanosti narodnostnih, gospodarskih, strateških in čustvenih podstav tržaškega političnega izživljanja, ki jih ni mogoče ločeno obravnavati. Pred spornimi Jugoslavije s Kominformom so bili Italijani in Slovenci povezani vsak s svojo domovino, toda mnogo je bilo italijanskih komunistov, ki so iz ideoloških razlogov sprejemali jugoslovansko rešitev tr. vprašanja, medtem ko se je mnogo trdnih slovenskih Tržčanov postavljalo na italijansko stran iz nezapužanja do komunistične politike štiridesetih dni jugoslovanske zasedbe Trsta in do Titovih namenov. Druge manjše skupine, zavedajoče se preteklih zgodovinskih in meščanskih vrtil tržaškega mesta, pa so postavljale za svoj program neodvisnost Trsta, nekatere celo v zvezi z vso Istro. (Ne bi se mogli docela strinjati s to Edwardsovo sodbjo: če so Slovenci v Trstu postavili proti politiki jugoslovanskega komunistizma, s tem ni rečeno, da so se postavili na italijansko stran! Prepričani smo, da bo Edwards to svojo sodbjo po trznem premisleku spremenil, zlasti če bo pazljivo preučil težko borbno slovenskega demokratskega tabora v Trstu.)

PRVA MEDNARODNA ZGODOVINA

Pomembni doprinosi k premagovanju nacionalističnih šovinizmov. Pri delu ni sodelovala SZ

Vzgojna, znanstvena in kulturna organizacija Združenih narodov — UNESCO bo izdala skupno delo o kulturni zgodovini človeštva. To delo, ki bo plod mednarodnega odpora učenjakov iz mnogih dežel in z vseh celin, bo obogatilo naše znanje in bo prikazalo zgodovino človeštva kot celote. To bo poizkus preučiti, kak prispevek so dale posamezne kulture k razvoju omike v teku stoletij, in ob tem bomo bolj spoznali medsebojno vplivanje raznih narodov in razvoj njihovih ustanov ter razumeli vlogo posameznika v njegovem družbenem okolju.

Delo za sestavo te kulturne zgodovine bo vodila komisija 12 učenjakov, od katerih so jih 9 že imenovali. Med njimi so zastopniki takih različnih držav, kakor so Indija in Združene države, Anglija in Me-

hika, Sirija in Svica. Delo bo izšlo v šestih zvezkih. Gsegalo bo vso zgodovino človeštva od predzgodovinskih časov do danes. Napisano pa ne sme biti s stališča katerega posameznega naroda ali kulture, temveč pravično do vsega človeštva. Pri tem se bodo znanstveniki potrudili, da bodo odpravili razne predsodke in da bodo v resnici prikazali razvoj vsega sveta kot celote. Poizkušali bodo prikazati vsi nenehno prepletanje človeških sil, ki so delovale v smislu enotnosti ali različnosti človeštva.

Delo mora biti dokončano do leta 1957, nakar ga bodo izdali tudi v skrajšani izdaji za uporabo na univerzah in srednjih šolah. Ta izdaja bo obsegala dva zvezka. Se bolj skrajšano, in sicer v enem samem zvezku, pa jo bodo izdali za navadne bralce po vsem svetu.

Zanimivo je, da se načrtu niso pridružili znanstveniki sovjetskega bloka, ki sicer tako poudarjajo svojo mednarodnost. Čeprav so jim prihranili mesta v odboru, vendar ni verjetno, da bi jih sprejeli. Pri tem delu ne smejo priti do izraza ideološka nasprotja ali rasni predsodki, kajti namen tega dela je, da prikaže zgodovino človeštva nepristransko, v celoti in brez predsodkov.

Češki delavci brez božičnice Zakaj ne smejo stavkati

Predsednik češkoslovaške vlade, Zapotocky, je razložil po radiu, zakaj letos niso izplačali božičnice delavcem, ki so jo sicer dobivali vsa zadnja leta. Ta sklep je bil objavljen na predvečer rojstnega dne predsednika Gottvalda, za katerega so rudarji Ostrave-Karvina bili prisiljeni sprostovoljno delati vse nedelje v treh izmenah zaradi pomanjkanja premoga.

Zapotocky je dejal, da se zdi, kakor da bi mnogi ljudje spali in niso spoznali prihoda novega razdobja, za katerega niso ne-le nicesar prispevali, temveč mu celo škodojejo s svojimi pogledi in zahtevami. Ljudje so nagajeni za storjeno delo: dobijo to, kar potrebujejo. To ni protivednost za njihovo delo, pač pa plačilo v soglasju s potrebami družbe. Potrebno je tudi zapomniti si, da socialno skrbstvo ne povečuje narodnega dohodka, temveč požira velik del tega dohodka. Če proizvodnja ne napreduje in če narodni dohodek ne raste, bi izdatki za socialno skrbstvo postali negrenesljiva breme. Ta razmotirvanja se tičejo tudi božičnice. To niso bile nagrade za storjeno delo, kakor tudi niso odgovarjale povečanju proizvodnje. Bilo je nepravilno in nesocialistično izplačati take nagrade vsem brez oziira na njihove dohodeke.

Zapotocky je govoril tudi o pravicah do stavke. Nihče ne želi odvzeti delavcem te pravice; toda ne more biti dvoma, da nas bo naš delavski razred podprl in obračunal z izizvači, ki bi hoteli stavkati.

Opazanje na račun sovjetske diplomacije

»Manchester Guardian« opozarja ob smrti nekdanjega sovjetskega zunanjega ministra Litvinova na razliko med nekdanjimi sovjetskimi diplomati, kakor so bili poleg Litvinova Čičerin in drugi, in med diplomati mlajše generacije, kakor Gromiko, Malik in Višinski, ter pravi, da je med njimi žalostna razlika. To je razlika med normalno vzgojenimi človeškimi bitji in avtomati, katerih delovanje je grobo, ker nimajo svojega duha in ker vidijo v vseh, ki niso njihovi sateliti, sovražnike. Drugo pokolenje revolucije je pokolenje luk, ki se priljuje svojim gospodarjem v Kremli, a pri tem stalno škrlijo nazaj, če jim ne sledi senca čistke.

Nikjer se bolje ne vidi, kako dragi je morala plačati Rusija Stalinovo diktaturo, kakor v tem propadu njenega diplomatskega predstavništva. Čičerin in Litvinov sta se lahko gibala med zabodnimi državni kot enaki med enaki. Molotov in Višinski in njima podob-

ni pa hodijo okrog oboroženi in celo v gosteh v Beli hiši s strahom gledajo pod posteljo. Do živčnega nimajo zaupanja, pa tudi njim ne zaupa živa duša.

Visoki sovjetski uradniki razred bogatašev

Osebe, ki prihajajo iz družbe zavezave, pripovedujejo, da živijo ministri in drugi visoki sovjetski vladni funkcionarji v velikem razkošju, o katerem se množično ruskega naroda niti ne sanja.

Tako so imeli priliko ugotoviti diplomatski predstavniki svobodnih narodov, ki so službovali v Moskvi, veličansko razliko med nizko življenjsko ravnanjem množice in sovjetskimi funkcionarji, ki ljubijo luksuz.

Ti redki izbranci živijo v razkošnih stanovanjih in še vžijo po mestu in luksuznih limuzinah. Imajo tudi prednost pri nakupu železnih vozniških listkov.

MISEL IN DELO

Za zdravje in rast slovenskega naroda

je skrajni čas, da komunistični podarji v Trstu enkrat za vselej likvidirajo

I. Vsakodnevna krilatica kremelj-
skih pripreznikov je — ob pomanj-
kanju boljših dokazov — osredoto-
čena v stavku: »Vzhod ima svojo
misel. Zahod nima nobene!« Tudi
za preprostega slovenskega človeka
je jasno, da to, kar rdeči zaslužkar-
ji potvarjajo kot »vzhodne ideje«,
niso nobene zamisli, pač pa bodisi
akcijski programi, kakor n. pr. »svetovna revolucija« ali pa puhle
fraze, kakor n. pr. »enakopravnost«.
Prav v sovjetskem svetu ne more
biti nobenega govora o enakoprav-
nosti. To je bilo enkrat — v prvih
letih revolucije. Danes je za boljši-
ševske besede enakopravnost zgolj
»levičarski odklon« in nič več. Da-
nes so v Sovjetski generali in pro-
staki; razred ljudi, ki stanujejo v
vilih, se vozijo z avtomobili in na-
meščajo številno služinčad — in
razred brezpravnih, v delavskih vo-
jašnicah in v barakah koncentracijskih
taborišč natrpanih moder-
nih sužnjav.

O teh stvareh pa danes ne misli-
mo razpravljati, pač pa se razmiš-
ljajočemu slovenskemu človeku čed-
dalje očitneje postavlja vprašanje:
Zakaj je danes prav med Slovenci
— svobodnimi in zaslužniki —
ključ po novih zamislih tako »revo-
lucionarno« močan? Zahodni svet
bi lahko razdelili v več skupin. Na
eni strani so Američani, ki so na-
biti prostodušne vere in zaupanja,
da se bo pač vse razvijalo tako, ka-
kor to njim izgleda pravilno; to je
preskrbeti slehernemu človeku av-
to in televizijski aparat. Na drugi
strani imamo večino Evropejcev,
pri katerih se ključ po novih zamis-
lih pojavljajo le izjemoma. Fran-
cozi, n. pr. uživajo to, kar imajo
in se trudijo svojo posest in — po
možnosti še kaj povrh — skrbno
zavarovati. V splošnem so z dana-
šnjim svetom zadovoljni in niti ne
poskušajo tega sveta premikati iz
tirnice z novimi zamislicami. Podob-
na zadržanja vladajo tudi v tistih
zahodnoevropskih državah, kjer s
praktičnimi totalitarizmi še niso i-
meli opravka in slabih izkušenj.

Treznji Nemci in Italijani iščejo
po velikih razočaranjih nacizma in
fasizma nove resnične življenjske
zamisli; odloženi nacisti in fašisti
objektuje skorajšnje preteklost in
pogrevajo skrajšane ideje.

JUGOSLOVANSKA MISEL

Med nami Slovenci na tej in na
oni strani železne zavese so raz-
pravljani o pomanjkanju prave
življenjske zamisli na dnevnem re-
du. Jugoslovanska misel, ki so jo
kovala slovenska pokolenja v pre-
teklosti in je njena uresničitev v
picnem četrtem stoletju v svobodni do-
movini zagotovila slovenskemu na-
rodu tak polet in vseh popriščih
narodnega in državnega začetja,
da bi ga v drugačnih razmerah do-
segli komaj v enem stoletju, doživ-
lja pri nekaterih Slovenceh razočar-
anja, ki so jih sprožili revolucio-

načni vrtinci. Ta razočaranja, ki so
nastala prav po zaslugi grobokopov
jugoslovanske misli, iščejo novih
poti, pa četudi so cilji teh poti za-
viti v meglo in neresničnost. Po-
gonska sila teh zanešenjakov ni hre-
penenje po boljšem življenju nara-
da kot celote, pač pa zamenjava e-
ne diktature z drugo. Stremiljenja
komunistov obeh kril se v bistvu
prav nič ne razlikujejo od samo-
pasnih teženj tistih, ki današnje za-
časne težave osnovne državne misli
zavestno in preračunano razkrajajo,
da bi sebi in svojem krožku
zagotovili oblast in iz nje izhajajo-
če osebnostne koristi. Zelo verjetno
je, da pri tem uživajo podporo čistih
sil, katerih cilji se ne krijejo z živ-
ljenjskimi interesi slovenskega na-
roda.

ENOTNOST POD KOMUNISTIČNO TAKTIKO?

Nove zamisli dežujejo na našem
ozemlju tudi še z drugih strani. Pri
titovcih smo itak vajeni stalno spre-
minjanj obeh se taktičnih igračkanih,
od obravnavanja samih zasnov na-
šega ozemlja pa vse do narodnih,
kulturnih in političnih vprašanj.
Pri tej povodni babičevske mož-
ganskega trusa je posebno zanimiv
»Primorski dnevnik« z dne 12. 4. m.
Na uvodnem mestu pogovora prof.
dr. Andrej Budal misli in pobude,
ki jih je Branko Babič že nekoliko-
krat brez uspeha kot poskusne ba-
lončke spustil pod nebo tržaškega
ozemlja. Pod naslovom »Ista nevar-
nost — za vse« je dr. Budal posta-
vil kar nekaj določenih piktacij
za tako nujno potrebno enotnost
Slovencev na tem ozemlju, ker pre-
ti v nasprotnem primeru neizogib-
na nezaposlenost premočnim titov-
skim komunistom in njihovim pri-
preznikom. »Prepričani smo — pravi
dr. Budal — da bo ta nekrvava bo-
roba (proti raznarodovanju) mno-
go lažja, če bodo vsi Slovenci zdru-
ženi v stvareh, ki so vsem skupne.
In teh stvari ni malo.«

Daljšemu uvodu in utemeljevanju
sledi prva piktacija, ki pravi:
»Slovensko šolstvo na vsem sloven-
skem zahodu za vse slovenske otroke,
od otroških vrtec do visoke
šole.« Naj nam g. dr. Budal, pro-
fesor in književnik, ne zamere, če
ga spomnimo na tiste sramotne dni,
ko so njegovi politični prijatelji u-
kazovali zvoniti plat zvona ob vstopu
slovenskih učiteljev in učiteljic
pred solska poslopja in jim je mo-
rala tuja policija odpirati vrata.
Taktično, g. profesor, niste milostno
prezrili ideoloških pripadnosti in
ste kot javni delavci in vzgojitelji
— molčali. Komunistična ekipa na
Tržaškem je pač sklepala, da je ves
slovenski narod že popolnoma vi-
stousmerjen po vzorcu obeh nekda-
njih korporalov v Berlinu in v Ri-
mu. Ali vi, g. profesor, v te korpo-
ralske nepremakljivosti v svojem
petindvajsetletnem plodnem nara-
dem delu niste nikdar verjeli; ka-
ko ste mogli verjeti tretji zagreb-
ski korporalski »nepremakljivosti«? Mis-
lite, g. profesor, da je slovensko

učiteljstvo sramotne pogone na slo-
venske vzgojitelje pripisovalo za-
peljanemu ljudstvu in ne takratne-
mu in sedanjemu vodstvu KP? Ali
zares mislite, da so bile obsodbe
»judskih sodice« pravoreki ljud-
stva in ne likvidacije oblastnikov
KP? In ali niste bili vprav vi, g.
profesor, tisti, ki je ob ponovnem
rojstvu slovenskega šolstva na slo-
venskem zahodu — po ukazu KP
— pokazal hrbet slovenski šoli?

Druga piktacija: »Slovensko u-
radovanje na vsem slovenskem za-
hodu za vse slovensko občinstvo;
slovensko sodelstvo povsod, kjer ži-
vijo samo Slovenci in po jezikovno
mešanih krajih.« Ali ne bi, g. pro-
fesor, teh današnjih priporočil, ki
smo jih mi in z nami tudi Vi za-
htevali 25 let neprimerno, med-
tem ko so jih poglavarji KP samo-
voljno in oblastniško zatajili in celo
prepovedali prav v času, ko so bi-
le te zahtevke pred uresničitvijo,
raje naslovili na čisto opek krog
svojih prijateljev pri KP? Tudi ta-
krat, ko se redki Slovenci niso po-
korili zločinu ukazu, da je sprejem
vsake javne službe zločin — ne
proti slovenskemu narodu, pač pa
proti komunistični prepo-
tenosti, ste, g. profesor, molčali. Ali
ne bi bilo značilno in dosledno, da
bi, g. profesor, tem zgodovinskim
krivcem, ki so na tisoč Slovencev
oropali zasluga in s svojo blazno
politično skrajnostjo zaprli vrata
slovenskemu uradovanju, povedali
resnico v obraz?

KULTURNI STIKI

Tretja piktacija: »Tesni kulturni
stiki z matičnim narodom.« Tesni
kulturni stiki, g. profesor, so
danes mogoči le s KPJ, ker narod
prejema zgolj dekretirano komu-
nistično kulturo, ki v največ prime-
rih tega vzdevka niti vredna ni.
Dokler je kultura v matični državi
privezana na verigi komunističnih
pobud in nosi nagobčen komu-
nistične dialektike, je vsako razgla-
ljanje o kulturnih stikih dokaj
problematično. Le vprašajte, g. pro-
fesor, kako je z gledališko igralko Na-
rodnega gledališča, g. Slavico Mez-
gečev, pa Vam bo hitro jasno, ka-
ko izgledajo kulturni stiki tržaških
Slovencev z matično državo! Pri-
tem boste lahko presodili, koliko
so vredna zagotovila g. Zemljaka,
da se tistim, ki jim on izstavlja
vstopna dovoljenja v Jugoslavijo,
ni treba ničesar bati. Po taki prak-
si »zatrdila« se bo število obiskoval-
cev jugoslovanskega socializma ver-
jetno močno skrélo.

Četrta piktacija: »Možnost e-
notnih kulturnih ustanov in gospo-
darskih naprav za ves slovenski na-
rod.« Ali resno mislite, g. profesor,
da so tendenciozne prireditelje titov-
skih kulturnih ustanov, ki žalijo
verski in nraštveni čut Slovencev
in ki v skrajno izmaščeni obliki
potvarjajo slovensko preteklost, o-
banem pa z bizantinsko priskutno-
stjo poveljujejo današnjo tragično
stvarnostjo v matični državi, zrele in
spodobne za kakršno koli organizi-
rano kulturno povezavo? Preveč
visoko mnenje imamo o Vaši oseb-
ni kritičnosti, da bi mogli to Vašo
piktacijo resno sprejemati. Kar
pa zadevuje gospodarske naprave,
le povprašajte slovenske tržaške
trgovce, kolikšna je njihova udelež-
ba pri izmenjavi dobrin z matično
državo! Sto od sto kupčij, g. pro-
fesor, posreduje izključno italijanska
trgovina, in veste tudi zakaj? Zato,
ker se provizije in identitističnih
rokah laže prikrijejo...

In končno zadnja piktacija:

Na jugoslovanski strani trdijo
beograjski dokazovalci, da je po-
sest Trsta in njegovega zaledja za-
ključno dejanje zedinjenja Južnih
Slovanov. Pri tem poudarja Ed-
wards, da so jugoslovanske zahteve
po Trstu mnogo odločnejše in za
domačo javnost mnogo uspešnejše
kot za zahteve po Koroški.

Na italijanski strani pa pomenita
Trst in tako imenovana Julijska
krajina zadnji branik italijanstva,
s čimer so Italijani skušali še pod
Mussolinijem z duhovno oživilno
beneško politično tradicijo razširiti
svojo oblast ne samo na Dalmacijo,
temveč tudi na Albanijo in Grčijo.
Tako čustvovanje italijanskega na-
mišljenega kulturnega poslanstva
se je po piščevem mnenju močno
razvilo po prvi svetovni vojni.

V obeh primerih so se ta naspro-
tujoča čustva Jugoslovanov in Ita-
lijancev ugodno razvila sprito do-
gotrajnega spora med obeh drža-
vama. Junaške jugoslovanske bala-
de opisujejo Italijane kot »Latince
stare varalice« (the Latins, dyed-
in-the-wool deceivers), medtem
ko skušajo Italijani prikazati Jugo-
slavane kot nasilne barbarce. Dr-
žavniki bodo morali premostiti te
predodke, ki so še vedno močno
vkorinjeni med preprostim ljud-
stvom obeh držav.

Tako zaključuje svoj izredno za-
nimiv članek Lovett F. Edwards o
»Trstu — mednarodnem mestu«.
Članek bo brez dvoma v angloame-
riški javnosti in sploh v znanstvenem
svetu osvetlil marsikatero stran tr-
žaškega vprašanja, ki je ostala za-
strta zaradi neobjektivnega poroča-
nja nekaterih tržaških in tujih čas-
nikarjev.

jj.

»Raznarodovanje med zahodnimi
Slovinci.« Tudi tu imajo, g. profe-
sor, Vaši prijatelji okrog KP naj-
več uslug. SIAU je raznarodala
več Slovencev kot fašizem v 25 le-
tih. Le ogledite si Milješino in oko-
lja, kjer prevladujejo komintorni-
sti! Zametek SIAU raznarodovalne
je izključno izum KPS. Kakor šte-
vilne druge ustanove, tako je tudi
ta padla v izkoriščanje kominformi-
stov. Le vprašajte tov. Draga
Pahorja, kaj mu je odgovoril zgra-
jen komunist v Via Donadoni, ko
ga je pobaral, zakaj ne pošlje svo-
jega otroka v slovensko šolo, ko pa
sta oba roditelja Slovenca. Odgo-
vor lahko ponovimo: »Zato, ker ni
važno, če je moj otrok Slovenec
ali Italijan; važno je, da je zaveden
komunist!« Takrat je tov. Drago
Pahor izustil zopet enkrat resnično
besedo: »Prokleta fratelanca!«

KDO JE KRIVEC?

Po vsem tem, g. profesor, mora
biti tudi Vam povsem jasno, da je
glavni krivec za vse težave, ki jih
danes prenašamo, KP. Dobro ste
zapisali: »Ne bomo obsipali dana-
šnjih oblastnikov z zolčljivimi na-
slovi, izlivi ali psovskami.« Seveda
pri tem niste mislili na začetne o-
blastnike, ker Vam misel ni segla
do samih korenin. In vendar bi bi-
lo to neobhodno potrebno, če v re-
snici iščete pravega krivca za tisti
črni čas, ki ga napovedujete, ko
»nikjer nihče ne črne več sloven-
ski, ne doma ne na cesti, ne v šoli
ne v trgovini.« Ko »slovenskega za-
hoda ne bo več«. Če pa boste tudi
Vi končno izsledili resničnega kriv-
ca, potem Vam ne bo težko vsaj v
danih okoliščinah popravljati zlo-
činov nad slovenskim zahodnim
svetom. KP ni nikdar vodila držav-
ne politike, pač pa dosledno le par-
tijsko politiko in njej ni bilo nik-
dar in ji tudi ne bo na tem, če si
Slovenec ali Italijan, glavno je,
da si komunist. In ob ta načela ste
nehote udarili, g. profesor, udarili
ste pa istočasno tudi na druga de-
mokratična načela, ki so Vam bila
svoječasno pri srcu: Resnični de-
mokrati ne sodelujejo s totalitarci,
ker totalitarci sodelovanja ne po-
znajo, pač pa zgolj neomejeno o-
blastnost. Komunisti so slovenski
narod tako temeljito ogoljufali, da
ne smejo nikdar več pričakovati
kakršnega koli ljudskega zaupanja.
Zdravite bolezen, g. profesor, pri
glavi in ne pri repu! Za zdravje in
rast slovenskega naroda je skrajni
čas, da komunistični podarji v Tr-
stu enkrat za vselej likvidirajo, ker
bi vsak pokušaj skupnega organizi-
ranega nastopanja samo skrajšal
življenje bolniku. Da je temu tako,
so komunisti dokazali tudi že zad-
njemu zaslepljencu z zdravim raz-
umom. O nadaljnjih mislih in delu
pa prihodnjiki.

RAZSTAVE V TRSTU

Karel Putrih in Riko Debenjak

V galeriji »Skorpjona« se pred-
stavlja tržaškemu občinstvu li-
kovna umetnika in profesorja na
umetniški akademiji v Ljubljani
Karel Putrih in Riko Debenjak.

Karel Putrih in Riko Debenjak
tvorita v Ljubljani grupo »Neodvi-
sniha skupaj z Zdenkom Kalinom,
Francetom Miheličem, Maksom Se-
dejem in Stanetom Kregarjem.

Putrih razstavlja štiri portrete in
dvanaest malih plastik. Od vseh
del so mu najlepše izpadli portreti.
V njih se je sprostil strogega rea-
lizma. Portret »Puncie« in glava
dečka že samo po izdelavi kažeta,
kako se umetnik umika konvencio-
nalnemu realizmu, ki je bil vzor
slovenskim kiparjem vse do tride-
set let nazaj. Putrih čuti, da se nje-
gove oblike morajo preoblikovati
in da mora dati svojemu likovne-
mu delu diš svoje duševne sproš-
čenosti. V portretu »Puncie« se je
Putrih popolnoma izognil vsem ne-
potrebim detaljom in dal izraza
glavni očem in ustom, ki odražajo
milino deklice. V celoti je to eno
prvih ekspresionističnih del v slo-
venskem kiparstvu, in kot portret
spada med najlepše.

Važen za Putrihovo razvoj je bil
studij na Akademiji v Pragi, kjer

Putrih: BOLECINA (bron)

je imel za profesorje Kafko in Spa-
niela. V njegovih ženskih aktih je
čutili vpliv francoskega kiparja
Maiole, katerega dela je imel pri-
loki Putrih obiskovati v Pragi in
Parizu. Njegove figure se še giblje-
jo v ozkem omejenem prostoru in
še ne morejo prebiti obroča izven
trikota ali kroga. V vseh figurah

pride do izraza resnobni realizem.
Najbolj učinkujejo »Kopalka«, iz-
delana v žgani glini, »Zamaknjeno
deklec«, izdelana v belem marmorju,
»Skupina dveh deklic s trakoma«,
dovršena v bronu, in »Zena z ma-

Debenjak: BRIKA (tonska lesorez)

sko», izdelana v mavcu, ki nas spo-
minja na Maiola.

Goriški rojak Riko Debenjak raz-
stavlja 16 grafičnih del, med njimi
radirance, suhe igle, lesoreze, barv-
ne litografije in akvatinte.

Debenjak je poleg Mihe Maleša
in Božidarja Jakca največ doprine-
sel k razvoju slovenske grafike.
Njegova plodovitost je vsestranska.
Poleg slikarstva se posveča grafiki,
ki mu daje neizmerno polje v novih
risarskih pridobitvah. Vsa dela na
razstavi so iz l. 1951, med njimi so
največ zastopani kraški in istrski
motivi. Njegova rafinirana risba
krasno prikazuje v svoji goloti kra-
ški kameniti svet z okleščenimi in
upogibajočimi se drevesi v burji,
skupino kot, stare istrske šege, sa-
line, prizore z istrske obale, motiv
z Raba. Jako zanimivi za njegovo
bodočo pot sta dve akvatintni, »De-
bute« in »Počitek«: dve abstraktni
kompoziciji, ki s svojimi linearni
kontrasti in senčnimi masami
dobro prikazujejo hotenje do no-
vih še neraziskanih poti v sloven-
ski grafiki. Vsakega obiskovalca
navdušijo barvne litografije po
predlogah panjskih končnic. Te li-
tografije so namenjene za medna-
rodno razstavo barvne litografije,
ki bo letos v ZDA, v Cincinnati.

Tone Mihelič

ZAPRLO JIM JE SAPO...

»Delo«, ki je sicer tako hitro od-
govarjalo na vsako našo pripombo,
je tokrat popolnoma zamolčalo naš
odgovor, s katerim smo mu doka-
zali nasprotje, v katerem se je zna-
šlo samo s seboj pri obravnavanju
brošure »Kaj nam prinaša komu-
nizem?«.

Številke so pač neprijetna stvar
in z njimi ni slepmišti. Enkrat
pozivam svoje čitatelje, naj se ja-
vijo pri pisu brošure in zahtevajo
razliko od svojih plač pa do v bro-
šuri navedenih 30.000 lir, v nasled-
nji številki »Delo« pa se sam skli-
čujejo na isto številko... Nerodno za
tovariše!

Pa še druga smola se je zgodila.
Obiskovalec »ljubljenega dežele«
ali »moskovski romar« je v »Delu«
postavil trditve, da je povprečna
delavska plača v Sovjetski zvezi

1000 rubljev na mesec. Moral je
pač skočiti tako visoko, kajti sicer
ne bi mogel razviti primerjave, ki
bi bila za našega delavca tako za-
peljiva, kakor zahteva moskovska
propaganda. Pa se naenkrat znajde
njihov bivši tovariš »Primorski
dnevnik«, ki ima za moskovske pro-
bleme verjetno še boljše strokovnja-
ke kakor »Delo«, in jim dokaže, da
je tudi po planu za leto 1951 po-
vprečna plača samo par rubljev
nad tistimi 600 rublji, kakršne na-
vaja brošura »Kaj nam prinaša ko-
munistem?«. To pa je povprečna
plača vseh državljanov, upošteva-
joč tudi najvišje funkcionarje in
če bi vzeli samo delavce, bi prišli
verjetno celo pod 600 rubljev! Tu-
di tu je torej njihova trditev spod-
letela.

Tako jim je zmanjkalo sape. Da

jim pa pomagamo iz zadrege in da
ne bi odgovor obstal na teh »ma-
lenkosti«, bi jih še vprašali:

1.) Od kod jemljete gorostasno
trditve, da je minimalna plača v
Sovjetski zvezi 600 rubljev? Rado-
vedni smo, kaj bi rekli sovjetski
čitatelji, če bi kaj takega čitali v
svoji »Pravdi«, pa čeprav so nava-
jeni, da jim pošteno laže.

2.) Kako si razlagate, da so sov-
jetski državljani v tujini tako nori
na vsak industrijski izdelek, če si
že navaden delavec lahko kupi z
eno samo mesečno plačo po par
koles ali radijskih aparatov?

3.) Kako si upate tako očitno po-
tvorjati resnico, ko pravite, da je
v brošuri napisano, da je v Sovjet-
ski zvezi na prisilnem delu 20 mi-
lijonov ljudi in se nato sklicujete
na ameriška poročila, ki pravijo,
da jih je »samo« 15 milijonov? Va-
ša potvarba je naravnost smešna:
pred številko 20 milijonov ste izpu-
stili besedico »dok«, pozabili pa ste
navesti, da je v besedilu navedena
številka »10 do 20 milijonov«. Z va-
šimi 15 milijoni smo pa točno na
sredi. Tudi v tej zadevi ste torej
pravzaprav potrdili pravilnost bro-
šurinih trditve.

Smola, tovariši, smola. Zakaj pa
ne navajate, da brošura obžaluje,
čemu Sovjetska zveza ne objavlja
točne statistike o številu sužnjav
v njenih taboriščih? Potem se ne
bi lovili za številkami! Toda mora
jih biti že precej, če si še celo vi
ne upate zanikati, da jih sploh ni,
temveč se sklicujete kar na ameri-
ških 15 milijonov!

Kaj mislite, ali ne bi bilo lažje
in za ugled Sovjetske zveze bolje,
če bi lahko izjavili in dokazali, da
so vse trditve o suženjskem prisil-
nem delu navadna laž? Toda tega
ne morete. Pred dejstvi pač vaše
izmišljotine ne morejo obstati in
zastonj je vse priganjanje, s kate-
rim gonite zadnje dni po vaseh svo-
je moskovske romarje, da bi s tem
zavrh tisto odpiranje oči, ki ga iz-
ziva brošura »Kaj nam prinaša ko-
munistem?«. Vsekakor je zanimivo,
da ste morali poseči glede vrednosti
delavske plače prav po njenem na-
činu razlage, pa čeprav vam je to
tako žalostno spodletelo, da nam
vas je kar žal!

SKUPINA SLOVANSKIH NARODNIH NOS NA II. SLOVANSKEM PLESU V TRSTU

VESTI s TRŽAŠKEGA

Človečanstvo in licemerstvo

Borba proti beguncem je najgrši izraz narodne mrznje na Tržaškem

Italija je pred kratkim podpisala splošno izjavo o človečanskosti pravicah. Izjavo je pripravila mednarodna politična ozračja za postavitev svoje kandidature kot članice Organizacije združenih narodov.

Nočemo istovetiti uradne Italije s tujakšnji njeni poluradni kričaji, vendar se nam tako istovetne samo po sebi vsiljuje, ko se celo tržaško demokratsko glasilo »Giornale di Trieste« postavlja pred našo javnostjo kot edini pravi tolmáč italijanstva in italijanskih interesov na naših tleh. Tako istovetenje pa izpade dokaj porazno za one, ki se tako radi sklicujejo na svoje človečansko, krščansko in vrh vsega tudi demokratsko nastojanje.

Trenutno imamo v mislih ostudno gonjo, ki jo »Giornale di Trieste« se mesec dni vodi proti beguncem, ki so dobili na svobodnih tržaških tleh skromno, toda varno zatočišče.

Taka gonja očitno bije v obraz najenostavnejšemu človečanskemu čulu usmiljenja do bližnjega. Izjava o človečanskosti pravicah postavljata tako mednarodno čustvovanje kot osnovo svoji ideološki vsebinski izgradnji. Italija je to izjavo pred kratkim podpisala. Italija je potemtakem pripravljena, da vestno izpolnjuje svoje obveznosti, ki jih je prostovoljno prevzela ob trenutku podpisa izjave. Zaradi tega bi pričakovali od vseh onih, ki se na Tržaškem sučejo v italijanskem okvirju, da bodo vestno izpolnjevali tudi vse naloge, ki jim jih Italija v takem okvirju nalaga. V kolikor bi pa nekateri hoteli umetno ločevati pripadnost k italijanstvu od dolžnosti, ki jim jih taka pripadnost nalaga, le potrjujejo pri nas precej razširjeno mnenje, da s takim ravnanjem samo škodujejo italijanskemu ugledu v Trstu in da jim je italijanstvo zgolj krinka, ki jim dobro služi v določene politične pridobitne namene na STO-ju.

Se bolj žalostna pa je slika, ki se nam nudi, ko moramo pri vsem tem jemati na znanje, da vsi ti papirnati človekoljubni pripadajo k najhujšim italijanskim katoliškim krogom na Tržaškem. Prav gotovo ne poznajo načel krščanske etike, sicer bi drugače govorili in pisali: ne samo glede naš domaćinov Slovencev v zvezi z resničnim krščanskim pojmovanjem narodnostne strpnosti in mednarodne vzajemnosti, pač pa tudi glede pripadnikov drugih srednjeevropskih in zahodnoevropskih narodnosti, ki so se po drugi svetovni vojni zveličali nam ter nam zaupali svoje življenje in svojo bodočnost.

Po vsem tem bi bilo skoro odveč

govoriti se o demokraciji takih ljudi, čeprav ni po njihovem zatrjevanju nikogar v Trstu, ki bi se mogel meriti z njimi v demokraciji in v narodnosti. V demokraciji in v narodnosti delovanja v javnem življenju... Saj je vsakomur jasno, da ni demokracija združljiva z nečlovečanskim čustvovanjem do bližnjega in z narodnostno nestrpnostjo, da omenimo samo dve glavni napaki, ki kazita in počita zunanje lice demokracije v Trstu. Ti napaki očitali po pravici italijanski krščanski demokraciji, nikakor pa si ju ne usojamo očitati ostalim italijanskim irendističnim strankam, ki zares v ničemer ne prikrivajo svoje pripadnosti k propadlemu fašističnemu totalitarizmu.

Licemersko pa je pri vsem tem poveljevanje samo nekaterih beguncev, to je istrskih, ki so prostovoljno in proti volji jugoslovanskih oblastev zapustili svoje domove. Tudi ti so za nas begunci in potrebni polne zaščite, vendar zares ne gre, da enim odrekamo pravico do bivanja med nami, drugim pa

dovolimo največje prednosti celo pred samim tržaškim življenjem! Tako postopanje je izraz dvojne mere, ki nima nič skupnega s človečanstvom, krščanstvom in demokracijo!

Vsak begunec je nam Tržčanom dobrodošel, pa naj prihaja od koder koli. Vemo, da begunci nimajo namena, se pri nas stalno naseliti, ker jim je jasno, da bodo težko prišli do kruha sprito tolikih desetisočev pritepencev, ki so po naših krivdi in zaradi tujega nerazumevanja tržaških koristi zagospodovali nad nami Tržčani; vendar hočemo mi pravi Tržčani, da ne bomo nihče podil beguncev, češ da predstavljajo nevarnost za namišljeno italijanstvo našega mesta. Vsak begunec je med nami drag gost!

V kolikor bi pa ne našel nobene možnosti, da se uveljavi v svetu, bo dobil begunec tudi pri nas kosček kruha, dokler se ne bo vrnil v svoje domače kraje, kamor ga vleče srce in od koder se je ločil po sili razmer.

KP v Zgoniku pred razkrojem?

V vedno redkejših vrstah kominformističnih pajdašev naše občine se je zadnje čase pojavila nemajhna kriza, ki utegne povzročiti laškemu rdečemu gaulleterju v Trstu — Vidaliu — neprijetno zaskrbljenost. Ze nekaj mesecev sem se zgoniško delovno ljudstvo na vso moč trudi, da bi te nenormalnosti, ki jim je vzrok čedalje pomanjkljivejša discipliniranost in izgrajenost partije, zakrilo, a vse zaman. Prišli smo celo tako daleč, da nekateri saleški zagrizenci kar javno zmerjajo svoje bivše pristaje z izdajci in jim kot takim odkrito grozijo.

Pametni občani, ki vse to budno in previdno zasledujejo, so mnenja, da gre tu najprej za prepire in nesporazume kominformistov pri upravljanju občine, kjer bi hoteli vsi ukazovati in vsak svoje stališče uveljavljati. Glavni vrhiv na kominformovca Pirca ima njegov podžupan, neslavni dobroverjeni »kolofonec« Anton Millič iz Saleže, katerega pa ostro nasprotujejo številni pristaji svetovalci, ker jim baje preseda njegova vsiljivost in nekoliko zastarela diktatorska »žilica«, s katero se med to protitalijansko družino pridno uveljavlja.

Neseničnejši in vsekakor idealnejši Stelinov borec je ideolog in javni pogrebni pridigar saleške KP, tov. Jurij Pegan, ki bi Boga in Sa-

tana najraje hkrati častil, samo da ne bi kdaj v bodočnosti nesrečno izgubil še zadnjega upanja, da postane vseljivši fuhrer.

Imed ljudi, ki jih pošteni Zgoničani danes nezadajno predstavljamo vsej slovenski javnosti, je v zadnjem času baje izpregledal najvažnejši stebel kominformistične prosvetne zgradbe v zgoniški občini, dolgoletni cerkveni organist in sedanji obč. svetovalec KP, g. Herman Milič iz Zgonika. O njem vemo Zgoničani to, da je med italijansko okupacijo marsikaj pretrpel in se mu sprito postenosti čudimo, da je v tej pisani Lahom službojuči družini tako dolgo sploh vztrajal

Predavanje o Njegošu

G. prof. Slavko Bratina iz Gorice je imel v torek dne 15. t. m. v dvorani SPM predavanje, s katerim je obital lik Petra Petrovića Njegoša, ki je bil tako pomemben v zgodovini Crnogorcev bodisi kot državnik bodisi kot kulturni tvorec in pesnik.

Najdlje se je pomudil pri njegovi največji pesniški stvaritvi »Gorskem vijencu«, iz katerega je prikazal nekaj pomembnejših mest v Gradnikovem slovenskem prevodu.

Glasbeno predavanje

V ponedeljek dne 14. t. m. je priredila Narodna in študijska knjižnica v Trstu prvo predavanje ciklusa o slovenski glasbi.

Dr. Dragotin Cvetko je predaval o slovenski glasbi od Jakoba Galusa-Petelina do romantike. Predavatelj je v poljudnem in prijetnem tonu prikazal številnim poslušalcem začetni razvoj slovenskega glasbenega ustvarjanja.

Za 21. januar je najavljen predavanje prof. Vilka Ukmarja o slovenski glasbi od romantike do moderne, za 28. t. m. pa predavanje dr. Valensa Voduška o slovenski sodobni glasbi.

Slovenski duhovnik izgnan iz Trsta

Prve dni novega leta se je zaključilo žalostno poglavje, ki bi ga razumoma je se v času najhujšega razizma. Italijanski tržaški salezijanci so pod pretežno »pokorščine« doosegali izgnali slovenskega duhovnika c. g. Dragotina Cvetka. Ze tam v jesen se je v sentjacobskem predmestju verna govorilo, da v salezijanski skupini Slovenci zopet trpijo, slovenski verniki (nad 5000 v tej župniji) pa morajo biti tiho!

Ni treba omenjati, da se je vse to zgodilo z vednostjo in pristankom tržaškega škofa. Za naše bralce ni nobena novica, da škof monsignor Santin in znani italijanski salezijanci tako postopajo. Vsega tega smo že od njih navajeni iz časfašizma in še prej! Začudi nas le to, da si ti gospodje še celo danes privoščijo tak krivični napad proti Slovincem!

Objektivni bralci našega lista bodo priznali, da skozi vsa leta dostojno pišemo o civilnih in cerkvenih oblastvih. Tudi danes se nečemo svojemu načelu odpovedati, a po svoji časnikarski dolžnosti moramo povedati vso žalostno resnico. Resnica pa je ta, da nad 5000 slovenskih vernikov v tržaški salezijanski župniji nima sposobnega duhovnika in da ga škof in salezijanci nečejo najti! Resnica je, da je bil imenovan duhovnik izgnan sam zato, ker je Slovenec in ker je v vsakem oziru agilen duhovnik! Pozivamo vso našo javnost, da obsoadi tako krivično postopanje. Cerkevne osebnosti, ki se skrivajo za visoko kuliso discipline in pokorščine in pri tem delajo očitne krivice proti drugemu narodu že cela desetletja, ne delajo prav!

Poleg stalnih krivic, ki jih trpijo Slovenci od strani italijanskih salezijancev, je še cela vrsta drugih, ki se kakor te, godijo po iniciativi ali vsaj privolenju in z vednostjo tujakšnjega škofa! Kakor smo nedavno objavili primorske cerkvene razmere pod fašizmom, ta-

ko bomo prisiljeni napisati drug še bolj žalosten podlistek o primorskih verskih razmerah po vojni!

Mislimo, da bi demokratska zaveznika oblast vsaj malo lahko vplivala na izboljšanje cerkvenih razmer na Tržaškem. Zavezniki naj bi naučili tržaške prenapete verske strpnosti, ki jo poznajo v Ameriki! Gornji primer jim daje zadosti povoda!

Ilka Vaštetova in Vida Tauterjeva v Trstu

Dne 24. januarja ob 20.30 bodo čitale v Gregorčičevi dvorani, na Rimski cesti 15, iz zbora svojih del romanopiska Ilka Vaštetova, pesnica Dora Grudnova, romanopiska Mimi Malenškova in pesnica Vida Tauterjeva. Iz zbora del Lee Fatutjeve bo recitala Ema Starčeva. Uvodno besedo bo imela prof. Valerija Glavičeva.

Dne 25. januarja bo isti literarni večer v Nabrežini.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

POSTENA HISNA POMOCNICA
dobi takoj službo pri domači družini. Naslov na upravi lista.

Mizarji hmovalci podjetniki!

Deske smrekove, macesne in trdih lesov, trame in parke nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 30441 TRST
Viale Sonnino, 24

V Parizu pokopane nade

Radijska oddaja »della Venezia Giulia« je v svojem nedeljskem političnem komentarju omenila, da so dokončno propadli vsi upi, da bi prišlo ob priliki sedanjega pariškega zasedanja Združenih narodov do italijansko - jugoslovanskega sporazuma glede tržaškega vprašanja. Komentar je priznal še več, namreč da sploh ni prišlo do nobenih stikov.

V splošnem priznava tudi ta irendistična oddaja, da sploh ni upati na vključitev Svobodnega tržaškega ozemlja v Italijo. Nobenih izgledov ni, da bi bili možni kompromisi, na katere bi italijanska vlada lahko pristala, ne da bi zaradi tega trpel njen prestiž. Ker pa imamo aprila administrativne volitve v južni Italiji, kasneje pa parlamentarne volitve po vsej republiki, je kaj malo verjetno, da bo prišlo do reševanja tržaškega vprašanja pred prihodnjo zimo.

S tem je dopustil komentator možnost, da bo Italija kasneje pač hoče — noče pristala tudi na takšno ureditev, ki jo sedaj zaradi notranjopolitičnih razlogov niti upoštevati ni mara.

Tudi v tem pojavu vidimo lahko značilen znak, ki nam dokazuje nujnost obratitve in realizacije Svobodnega tržaškega ozemlja kot edinega možnega kompromisa.

Iz Sv. Ržiža

Zadnji teden preteklega leta so imeli naši kominformisti svoj misijon. Na tem misijonu je pater Riko iz Opčine razlagal dobrote in rajsko srečo, katere vlada v raju Sovjetske zveze. Ali pri vsej sreči in zadovoljstvu, ki vladata v Sovjetski zvezi, si želi ostati g. Riko s svojimi privrženci raje doma v temi ameriškem paklu.

Njegove lažne trditve, ki jih ni govoril iz srca, niso imele pravega uspeha. Morda bi imel več sreče pri tem misijonu naš domaćin g. Košuta; morda bi njemu bolj verovali... On še ni tako srečen, da bi mogel romati v Moskvo, ker ga teži izvirni greh Orjuna in nekdanje oboževanje samega Tita. Kadar bo g. Košuta tako srečen, da bo šel v Moskvo, naj vzame s seboj vso hrabrenico svetlobovske komunistične partije, saj so ti ljudje napravili veliko gorja našemu narodu ob času fašističnih skvadrinističnih pohodov. In ti ljudje naj bi bili danes voditelji našega naroda? Ljudje, ki so se prodajali za škodo leče...

Toda na srečo se je tudi med našim ljudstvom začelo jasiti in je začel marsikdo trezno misliti, ko je videl, kam je zašla naša mladina, zlasti na kulturnem polju; saj ne sliši, da bi pela naše slovenske pesmi. Se govoriti svoj materini jezik se sramuje pred drugorodci! So sinovi in hčere staršev, ki so bili zavedni Slovenci, pa so svoje otroke dali v italijanski otroški vrtec ali pa so vzel svoje otroke iz slovenske šole in jih dali v italijansko. In to zato, ker je tem staršem fašizem in sedaj komunizem ubil ljubezen do svojega naroda in do materinega jezika. In potem bodo ti ljudje rekli, da hočejo STO!... Prav nasprotno: oni nas hočejo spraviti spet pod italijanski jarem, pod katerim smo trpeli 25 let.

Vse to ve prav dobro pater Riko in tudi njegov ministrant Košuta, pa nicesar ne ukreneta, da bi mogli brez skrbi zreti v svoj narodnostni razvoj.

Zatorej vsi tisti, ki imate še kaj poštenega in narodnega čuta, ne verjemite tem lažnim prerokom! Obnite jim hrbet, ker laž ima kratke noge!

II. Slovanski ples

Tudi letošnji II. Slovanski ples v hotelu Excelsior je izpadel nad vse pričakovanje, za kar gre v glavnem zaslugu damskemu komiteju Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu in njegovemu agilnemu predsedniku g. dr. Rudolfu Marcu. Zaradi velike udeležbe sta bili gostom na razpolago dve dvorani in dva orkestra.

Večer je otvoril domaćin g. dr. Marc s kratkim pozdravim nagovorom; toplo je pozdravil navzoče tržaške Slovence, zaveznike funkcionarje in častnike, goste z Goriškega in iz Beneške Slovenije ter zastopnike bratov Hrvatov, Srbov, Bolgarov in Rusov.

Slovanski ples SDD v Trstu se je s tem uveljavil kot elitna prireditelj tržaških Slovencev!

»Ali ste slišali, da bodo uvedli 26-urni delovni dan?«

»Kako to? Vedno sem mislil, da ima dan samo 24 ur!«

»To je lahko. Vzeli bomo kar dve uri stran od bodoče petletke.«

PRIDNO, POSTENO DEKLE, VAJENO VSEH HISHNIH DEL, ISCE BUFFET. Naslov v upravi »Demokracije«.

Seja obč. sveta na Repentabru

V soboto 12. januarja je bila prva seja jesenskega zasedanja občinskega sveta na Repentabru.

Po prečitaniu zapisnika zadnje seje je župan prebral predlog resolucije proti nezakoniti odločitvi občinskih volitev, v kateri občinski svet izraža svoje ogorčenje nad tem nedemokratskim ukrepom ZVU. Občinski svetovalci so se z resolucijo v glavnem strinjali, zahtevali so le, da se njen zadnji odstavek spremeni in s tem resolucija postane.

Za tem je občinski svet sprejel več sklepov, in sicer o prodaji občinskega zemljišča Karlu Lazarju v izmeri 600 kvadr. metrov, o pro-

Vitanza se je poslovil

Lansko leto nam je burja odnesla generala Aireya, letos pa je novo leto pobralo sodnega državnega prokuratorja Vitanzo. Prvi je v svojih poročilih stalno ponavljal, da je treba Trst vrniti Italiji, drugi pa je bil nenehen zagovornik teorije, da italijanska suverenost in italijanska vrhovna sodna oblast nad Trstom sploh nikdar ni ugasnila. Sedaj pa sta oba izginila...

Obveščeni krogi sepečejo, da je moral Vitanza oditi, ker je prišel zaradi svojega trdovratnega stališča navzkriž z Zaveznisko vojaško upravo. Ne vemo, koliko je na tem resnice. Ena pa je gotovo: nikomur ni žal, da je odšel in nikomur ni žal, da je bila odprta letošnja sodnega leta brez sicer običajnih slavnostnih irendističnih demonstracij, ki so celo sodstvo postavljale v vlogo nevadnega političnega agitatorja.

šnji Antona Gušina za dodelitev prostora za odvajanje materične izkannoloma, dočim je prošnja za dodelitev starih cevi prošileu odklonil.

Sledile so volitve štirih članov in štirih namestnikov v komisijo za revizijo volilnih imenikov.

Razprava o 9. gospodarskem načrtu javnih del za prvih 6 mesecev 1952 je pokazala, da je bil odobren kredit 16 milijonov lir, in sicer za ceno od Velikega Repna do meje zgoniške občine 6.000.000 lir; za asfaltiranje tga v Velikem Repnu in preložitve napajališča 2.000.000 lir; za popravilo in razširjenje ceste od adveh hrastov na Col 4 milijone; za popravilo ceste od Cola do nove ceste pri novi občinski hiši 800.000 lir; za razširitev občinske ceste na Poklonu pri gostilni Ravbar 700.000 lir; za asfaltiranje poti od glavne ceste do sedeža policije 500.000 lir ter za razna dela pri otroškem vrtcu 1.000.000 lir.

Za izvedbo zimskih del je bilo nakazanih 1.500.000 lir, od teh 750 tisoč lir za Veliki Repen, pol milijona za Col in 250 tisoč za Ferne-tiče.

Največ se je razpravljalo o tem, kam naj se premesti napajališče v Repnu in katere občinske poti so najbolj potrebne popravila.

Občinski svetnik g. Milič je v diskusiji opozoril, naj se dela vrše po gospodarskih vidikih in tudi na to, da bi se župan ter razne komisije pri izdaji in izvedbi raznih del držali zaključkov in sklepov občinskega sveta.

Ker občinski svet na tem svojem zasedanju ni izbral dnevnega reda, bo prihodnja seja sklicana v štirinajstih dneh.

OD DANES NAPREJ JE V PRODAJI
v trgovini BORLETTI
ZNANI PISALNI STROJ ZNAMKE

olivetti tip 22

DA OMOGOČI NABAVO VSEM SVOJIM
ODJEMALCEM, PRODAJA TVRDKA NA
MESEČNE OBROKE PO SAMO 2000 LIR

Profesionisti, nameščenci, dijaki! Izkoristite to ugodno priliko!

Trgovina BORLETTI
TRST - UL. MAZZINI 16 - TEL. 23-477

URARNA UL. ROMA 19 **ZLATARNA**

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH!
LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO
IN DRAGULJE.

TVRDKA
SUDEXPOR

pošilja v najkrajšem času DARILNE PAKETE
oseh vrst v Jugoslavijo. Pošljamo na tisoče paketov
mesečno naročenih po naših prijateljih v Ameriki in
v drugih krajih sveta. Blago je garantirano proorazredno
CENE NAJNIŽJE

E. JOSIPOVIČ - Trst, via Mazzini 15-1 - Tel. 24181, 29852

Predno se odločite za nabavo obiščite
MAGAZZINI DEL CORSO

TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

DEŽNIH PLAŠČEV
POVRŠNIKOV
LODEN - O O
COVERCOATS
GABARDINES

TRGOVINA
Trevisani
Trst, ul. G. Vianini 10

OGLEDITE SI NAŠE IZLOŽBE!